

**College van Gedeputeerde Staten
Statenvoorstel**

DATUM	8-2-2022	NUMMER PS	PS2022BEM08
DOMEIN	Sociale Agenda	COMMISSIE	BEM
STELLER	Van Bokhorst en Snippen-Dullemond	TELEFOONNUMMER	06 1890 8835 en 06 1890 8825
DOCUMENTUMNUMMER	82420EB3	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp : Beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!'

Bijlage(n): 1. Beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!'

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. het beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!' vast te stellen;
2. daarmee als provincie inhoud en vorm te geven aan de waarde om als provincie te staan voor alle inwoners. Twee doelen staan daarbij centraal:
 - a. meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft
 - b. een meer diverse en inclusieve organisatie worden
3. een Sociale bril op het dagelijks werk en de eigen organisatie te zetten, en te zorgen voor implementatie en door ontwikkeling van de Sociale bril. De Sociale bril staat voor: mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken;
 - a. de Sociale bril wordt geïmplementeerd en door ontwikkeld in 2022 en 2023;
 - b. de Sociale bril wordt toegepast op de concern brede opgaven en programma's van de provincie en hiermee geven we invulling aan een inclusieve provincie;
 - c. de Sociale bril wordt toegepast op de ambtelijke organisatie en hiermee geven we invulling aan een inclusieve organisatie.
4. het college van Gedeputeerde Staten op te dragen in 2023 de voortgang van de uitvoering te evalueren en Provinciale Staten te adviseren over de wijze waarop in de toekomst verder uitvoering wordt gegeven aan dit beleidskader.

Inleiding

In het coalitieakkoord hebben de coalitie dragende partijen vastgelegd waarom zij een Sociale Agenda willen vaststellen: "...om veerkracht, inclusiviteit, participatie en acceptatie van kwetsbare groepen te versterken en eenzaamheid, discriminatie en laaggeletterdheid te bestrijden. Nabijheid en toegankelijkheid van onderwijs en zorg zijn essentieel. In de Sociale Agenda maken we concreet verbinding met alle beleidsterreinen van de provincie." De Sociale Agenda is ook aangekondigd in de programmabegrotingen sinds 2020.

Tijdens een informatiebijeenkomst op 22 april 2020 zijn de voorlopige focus en eerste contouren van de Sociale Agenda gedeeld. De Provinciale Commissie Leefomgeving Utrecht (PCL) bracht een advies uit. U bent vervolgens in de zomer van 2020 per brief (2020BEM116) geïnformeerd over de start die was gemaakt met het opstellen van een provinciale Sociale Agenda. De primaire focus daarbij was zorg te dragen dat de provincie Utrecht vanuit de huidige werkwijze en bestaande beleidsvelden aandacht heeft voor sociale aspecten, oftewel dat medewerkers aan de voorkant nadenken voor wie de provincie het werk doet en voor wie het consequenties heeft. Door omstandigheden in de personele sfeer is er daarna enige vertraging ontstaan.

Sinds voorjaar 2021 is alles wat er al was opgehaald, vertaald naar beleidslijnen, scope, duiding van de rol van de provincie, de verhouding tot gemeenten en andere partijen, werkwijze, financiering en monitoring. Ook is in de commissie BEM gesproken over een eerste concept beleidskader op 1 december 2021 (zie ook aparte paragraaf hierna). Op basis hiervan zijn de lijnen naar voren gekomen die nu in voorliggend beleidskader zijn voorgesteld.

Twee doelen zijn richtinggevend:

- 1) Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft
- 2) Een meer diverse en inclusieve organisatie worden

We werken hieraan door gebruik te maken van een 'Sociale bril'. De Sociale bril staat voor mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken.

De Sociale bril wordt toegepast langs drie lijnen:

- Sociale bril implementeren en door ontwikkelen: toepassing op concrete opgaven van de provincie.
- Inclusieve provincie: we ondersteunen direct organisaties en projecten die inclusie bevorderen.
- Inclusieve organisatie: we kijken met de Sociale bril naar de eigen organisatie.

Dit beleidskader dient in het licht te worden gezien van een langetermijntransitie, niet als uitwerking van een project. Met de Sociale Agenda geeft de provincie Utrecht nader invulling aan het thema inclusie, dat naast gezondheid, veiligheid en circulariteit, als een rode draad loopt door alle zeven thema's van de Omgevingsvisie provincie Utrecht. De Sociale Agenda gaat dan ook niet over een extra opgave van de provincie, maar over een manier waarop we onze opgaven als provincie nog beter kunnen doen. Namelijk door een sociale bril te zetten op ons werk.

In de praktijk betekent dat: zelf acties uitvoeren, aanjagen, faciliteren en verbinden. We zijn in 2020 en 2021 al met voorbereidende acties gestart. Samen met andere afdelingen en programma's zijn er alvast mogelijke projecten verkend voor de Uitvoeringsagenda. Dit is een dynamische agenda; in de loop van het jaar kunnen er projecten bij komen of er weer af gaan als ze afgerond zijn of niet slagen. We gaan daarbij niet op de stoel van de gemeenten zitten, maar pakken een rol die bij de provincie als middenbestuur hoort.

Bespreking commissie BEM 1-12-2021

In de commissie BEM is een eerste voorstel voor de Sociale Agenda ingediend, en besproken op 1 december jl. In deze bespreking kwamen diverse aandachtspunten naar voren. Van de punten die het meest prominent naar voren kwamen, lichten we toe hoe dit is verwerkt:

- Uitvoeringsprogramma: uit de behandeling bleek verwarring over het feit dat een concept Uitvoeringsprogramma was opgenomen bij het voorstel aan de Staten. Bedoeling van het College van GS was alvast concreet te maken hoe de woorden in het beleidskader vertaald gaan worden naar

concrete daden. Aangezien dit tot te veel verwarring en vragen leidde, ontvangt u nu het beleidskader Sociale Agenda zonder concept Uitvoeringsprogramma.

- Ook kan verwarrend werken dat we spreken van een 'programma' onder een agenda. Daarom wordt voorgesteld het voortaan te hebben over een Uitvoeringsagenda. Dat past ook goed bij het agenderende en aanjagende karakter van de Sociale Agenda.
- Doelsturing/indicatoren/monitoring: in dit aangepaste voorstel zijn in het beleidskader twee richtinggevendende doelen opgenomen. Daarmee wordt concreter waar met de Sociale Agenda naartoe wordt gewerkt. Voor de Uitvoeringsagenda – dat het college van GS vaststelt na vaststelling van het beleidskader door uw Staten – gelden deze doelen (of 1 van deze twee) als richtinggevend. Indicatoren worden op opgave- of projectniveau ontwikkeld. In dit aangepaste voorstel is dat duidelijker geformuleerd en is aan de hand van beleidsdoelen toegelicht hoe indicatoren vastgesteld gaan worden. Monitoring vloeit voort uit de soort indicatoren die op opgave- of projectniveau worden geformuleerd.
- Buitengebied: er kwam een signaal dat de Sociale Agenda te veel gericht leek op stedelijk gebied. Dat is niet de bedoeling. Her en der is dit in de tekst duidelijker aangegeven.
- Dorpen: een enkele keer werd in het voorstel verwezen naar vitale wijken, terwijl daarbij dorpen ontbraken. Dat is aangevuld, de Sociale Agenda richt zich immers op alle inwoners van de provincie.
- Antisemitisme: in de bespreking uitten diverse partijen hun zorgen over antisemitisme in de samenleving. Er werd gevraagd waarom hiervoor geen aandacht is in de Sociale Agenda. Inderdaad is antisemitisme zorgwekkend. We hebben het dan over Jodenhaat of de discriminerende en racistische behandeling van Joden op basis van hun etniciteit of religie. In dat verband is bijvoorbeeld islamafobie ook een zorgwekkend verschijnsel. Het voorstel is dan ook bij discriminatie wel religie in algemene zin te noemen, maar niet antisemitisme in het bijzonder. Zo blijven we er duidelijk voor staan dat we een inclusieve provincie willen zijn voor iedereen.

Juridische en andere relevante kaders

In het akkoord 2019-2023 'Nieuwe energie voor Utrecht' hebben de betrokken partijen aangekondigd een Sociale Agenda vast te willen stellen. Dit betreft geen wettelijke taak, behalve waar de thematiek wettelijk al is geregeld bij provinciale opgaven. Denk aan toegankelijkheid bij het openbaar vervoer. Voor het overige geldt artikel 158 Provinciewet als het juridische kader.

Daarnaast speelt voor de Sociale Agenda artikel 1 van de Grondwet een belangrijke rol: "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan."

Ook past het beleidskader bij de inhoud en manier van werken volgens de Omgevingswet. Inclusie is een van de thema's van de Omgevingswet. De Sociale Agenda geeft daarbij meer invulling aan de sociale/inclusieve, menselijke en gebruikerscomponent in de Omgevingsvisie. Het sluit dus aan én brengt dit deel van de Omgevingsvisie echt verder en maakt het concreter.

Het voorliggende beleidskader past qua scope en aanpak dus bij al ingezette lijnen. Met de Sociale Agenda geeft het college van Gedeputeerde Staten dan ook (mede) uitvoering aan:

- Het coalitieakkoord 2019-2023, hoofdstuk 1.
- Werken volgens de Omgevingswet.
- Moties:
 - o Regenboogprovincie – PS2018 M35
 - o Van inspireren kun je leren – PS 2020 M08
 - o Provincie voor een rechtvaardige samenleving – P2020 M29
 - o Aanpak discriminatie en racisme in sport – PS2021 M36

Argumentatie

1 en 2. Beslispunt: vaststelling beleidskader

Als provincie willen we dat mensen zoveel mogelijk mee kunnen doen, naar eigen vermogen. Gemeenten spelen daarin al een belangrijke rol, vanuit het sociaal domein. Maar ook de provincie kan, met de Sociale bril op de eigen opgaven, er een bijdrage aan leveren dat mensen meer gelijke kansen krijgen om mee te doen naar eigen vermogen. Het is deze motivatie die ten grondslag ligt aan de Sociale Agenda.

De provincie maakt dit concreet door de Sociale bril toe te passen op concrete provinciale opgaven, op de eigen organisatie, en te zorgen voor implementatie en door ontwikkeling van die bril. De Sociale bril gaat over mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken. Mensgericht omdat we bij onze opgaven de mensen die het betreffen voor ogen nemen, en wat de gewenste en mogelijk ongewenste effecten zijn van het beleid, project of de voorziening. Gebruikersgericht betekent dat we het perspectief van mogelijke gebruikers van informatie en voorzieningen betrekken bij ons werk: is het begrijpelijk en toegankelijk? Het inclusieve perspectief gaat om werkelijk mee kunnen doen, ongeacht iemands kenmerken.

Thema's waar inclusie betrekking op heeft, zijn: beperking, gender, geaardheid, culturele- of etnische achtergrond, religie, armoede, soort opleiding of laaggeletterdheid. De keuze voor deze thema's heeft er mee te maken dat de provincie die rol al heeft (regenboog, anti-discriminatie, toegankelijkheid) of dat deze thema's het meest voorspellend zijn voor minder gelijke kansen (armoede, soort opleiding, laaggeletterdheid). De thema's kunnen betrekken hebben op mensen van alle leeftijden. Wel zal bij concrete opgaven opgelet worden of een specifieke leeftijdsgroep bij een thema extra aandacht moet krijgen. Denk aan voorlichting over acceptatie van LHBTIQ+-mensen op middelbare scholen, omdat juist in die leeftijd jongeren zich veilig moeten voelen om hun identiteit te ontdekken.

Deze keuzes betekenen dat de voorlopige thema's, zoals per voortgangsbrief dd. 7-7-2020 (2020BEM116) met u gedeeld, de volgende plek of naam hebben gekregen.

- Inclusie: dit is een van de kernthema's van de Sociale bril en het krijgt dan ook een prominente plek in het beleidskader. Dit past bij de rol die de provincie al heeft als regenboogprovincie, en bij de moties die betrekking hebben op een rechtvaardige samenleving en anti-discriminatie (zie hierboven bij Juridische en andere relevante kaders).
- Gemeenschapskracht: dit valt onder 'samen' in de aanpak van de uitvoeringsagenda. Het is dus geen apart thema maar een manier waarop we een opgave oppakken. We stellen immers de opgave centraal en zoeken daarbij de juiste partners. We zien daarbij dat samenwerking met en door bewonersinitiatieven kan leiden tot waardevolle resultaten voor de samenleving. Uiteraard doen we dat samen met gemeenten, ieder vanuit de eigen rol. En binnen de organisatie in afstemming met het Netwerk Omgevingsgericht werken en het programma participatie.
- De sociale fysieke leefomgeving: de Sociale Agenda zou de aandacht voor de sociale, fysieke leefomgeving en integraal werken moeten aanjagen, zo werd in de voortgangsbrief (2020BEM116) aangekondigd. In de praktijk merken we dat dit bij opgaven al wordt opgepakt. Kijk naar de Vitale Wijken aanpak, waarin zowel sociale als fysieke ontwikkelingen een plek hebben. Of naar de nieuwe subsidieregeling 'Klimaatbestendige, groene en gezonde steden en dorpen'. Zie ook verder de voorbeelden in het beleidskader onder 'Hoe 'sociaal' werken we al?'. Bij het toepassen van de Sociale bril op concrete opgaven, en bij doorontwikkeling van de Sociale bril, zal het team Sociale Agenda bijzondere aandacht geven aan de samenhang tussen sociale en fysieke leefomgeving, geïnspireerd door de voorbeelden die er al zijn.
- Sociaal in het DNA van de provincie: de gedachte hierachter is volledig terug te vinden in de Sociale bril; dat we die toepassen op concrete opgaven van de provincie, op de eigen organisatie, en dat we die door

ontwikkelen. Ook de extra aandacht die we geven aan bijzondere dagen door het jaar heen (bijvoorbeeld Diversity Day op 5 oktober), helpt daarbij. Zo komt 'sociaal' in het DNA van de provincie.

3. Beslispunt: Evaluatie 2023

Het college van Gedeputeerde Staten stelt na vaststelling van het beleidskader een jaarlijkse Uitvoeringsagenda op. In eerste instantie voor de jaren 2022 en 2023. In deze agenda staan concrete projecten. Op opgave- en projectniveau worden indicatoren vastgesteld en wordt gemonitord in hoeverre de beoogde effecten worden behaald. Voortgangsinformatie levert het college jaarlijks via de P&C-cyclus. Zo kunnen we het goede gesprek voeren over de besteding van de middelen en welke waarde we daarmee creëren voor de samenleving en de eigen organisatie. Begin 2023 wordt de voortgang van de uitvoering geëvalueerd en vooruitgekeken naar de verdere implementatie van het beleidskader.

Doelen en indicatoren en effecten op brede welvaart

De provincie Utrecht is een welvarende provincie. We doen het op veel punten goed als het gaat om brede welvaartindicatoren. Maar niet alle inwoners van Utrecht kunnen hun leven vormgeven zoals zij dat willen en kunnen. Vanuit de Sociale Agenda stellen we ons de vraag hoe het gaat met de mensen voor wie de welvaart niet merkbaar is. Hoe gaat het bijvoorbeeld met de mensen die leven met een beperking, die gediscrimineerd worden of leven in armoede?

Met de Sociale Agenda werkt de provincie eraan een meer inclusieve provincie te worden; een provincie voor iedereen, ongeacht wie je bent. Dat doen we door een Sociale bril te zetten op onze eigen opgaven. We vertalen wat we bedoelen met mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken, op concrete opgaven of projecten. Dat leidt tot doelen en indicatoren op opgave- en projectniveau. Over de voortgang wordt gerapporteerd via de P&C-cyclus. Dat kunnen we niet alleen; daar hebben we samenwerking voor nodig met gemeenten, samenwerkingspartners, kennis- en onderzoeksinstellingen en natuurlijk vooral de mensen die het zelf betreft. We moeten niet voor de mensen denken, maar het de mensen zelf vragen, of de organisaties die hen vertegenwoordigen. Het streven is dat dit (meer) in het denken en doen komt van de provincie medewerkers. Met als stip aan de horizon dat bij elke start of wijziging van een programma of opgave de Sociale bril wordt toegepast en het met de tijd dus in de hele organisatie gemeengoed is geworden.

In welke mate we dan als provincie ook daadwerkelijk bijdragen aan meer brede welvaart, zal moeilijk vast te stellen zijn. De cijfers over brede welvaart zijn niet direct in causaal verband te brengen met de projecten van de provincie. Daarvoor is er te veel afhankelijkheid van een geheel van factoren die per groep, huishouden en mens verschillen. Door mensgericht, gebruikersgericht en inclusief te werken, streven we er wel naar concreet bij te dragen aan doelen zoals 'minder ongelijkheid' (Sustainable Development Goals, nr. 10).

De uitvoering van het door uw Staten vast te stellen beleidskader draagt bij aan meerjarendoel 9.7.1 (De Sociale Agenda is beter zichtbaar en uitvoerbaar binnen de Provinciale programma's en op een aantal sociale thema's aanvullend op gemeenten en andere organisaties) dat valt onder beleidsdoel 9.7 (Concern brede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief). Deze doelstellingen zijn opgenomen in programma 9. Bestuur.

Participatie

Over de wijze waarop participatie in de aanloopperiode een plek heeft gekregen, bent u zomer 2020 per brief geïnformeerd. In de periode daarna zijn er gesprekken geweest met organisaties zoals COC MN, Art. 1 MN, Ieder(in), Movisie, kennisplatform Utrecht Sociaal, Omzien naar Elkaar en Dimensus (Monitor Sociale Kracht). Verder is er overleg geweest met gemeenten, op het vlak van inclusie, regenboogactiviteiten, toegankelijkheid en monitoring. Ook hebben binnen de provinciale organisatie werksessies plaatsgevonden om de Sociale bril te bespreken met medewerkers van de provincie; doel, inhoud, vorm en manier van werken zijn daarin besproken.

In het vervolg zullen contacten met gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden verder aangehaald worden. Er liggen kansen in het verbinden van kennis en ervaring tussen diverse netwerken en het bijdragen daaraan vanuit onze provinciale kennis en ervaring. Kennisplatform Utrecht Sociaal (kUS) en de Health Hub Utrecht zijn daar voorbeelden van.

Hoe bij concrete opgaven inwoners, belangenbehartigers of maatschappelijke initiatieven een rol spelen, zal steeds per opgave afgewogen worden. Het kan zijn dat de provincie een maatschappelijk initiatief faciliteert (denk aan het faciliteren van een bijeenkomst van St. Burgerinitiatieven Nederland in het provinciehuis op 16 september 2021 en 27 januari 2022) of dat provinciemedewerkers een activiteit starten en daar inwoners of andere partijen bij opzoeken. In het algemeen geldt wat ons betreft: niet over mensen, zonder de mensen praten of beslissen. Dat kan met inwoners direct zijn, of met belangenbehartigers. Welke vorm van participatie passend is, zal per opgave/activiteit verschillen.

Financiële consequenties

Het budget voor de Sociale Agenda is in 2021 nodig geweest om het beleidskader uit te werken en de start van de uitvoering te initiëren. In 2022 en 2023 is het budget nodig om de Uitvoeringsagenda uit te voeren, wanneer het college van Gedeputeerde Staten deze agenda heeft vastgesteld. Het gaat om €500.000 jaarlijks.

Uitvoering gebeurt in samenwerking met teams die andere opgaves ontwikkelen en uitvoeren. Programma's en projecten die in de organisatielijnen zijn belegd, zorgen mede voor eigen financiering, bijvoorbeeld voor het vertalen van de Sociale bril naar de eigen opgave.

In de al door uw Staten vastgestelde Begroting 2021 is voor de periode 2021-2023 jaarlijks een incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 300.000 voor de uitvoering van de Sociale Agenda. Via de Kadernota 2022, welke is vertaald naar de Begroting 2022, is een aanvullend bedrag opgenomen van € 200.000 voor de jaren 2022 en 2023. Sinds vaststelling van de Begroting 2022 door uw Staten is daarmee € 500.000 per jaar beschikbaar in 2022 en 2023. Dit zal worden ingezet voor personeelskosten (ongeveer 50%) en werkbudget voor projecten (ongeveer 50%) die passen bij het beleidskader Sociale Agenda. Waar nodig en mogelijk benutten we ook budget uit ander programma's indien er sprake is van samenwerking op opgave- of projectniveau.

Vervolg

Via de reguliere P&C-cyclus wordt u geïnformeerd over de voortgang. Daarnaast wordt u op de hoogte gesteld van of uitgenodigd bij relevante bijeenkomsten.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerpbesluit

Besluit op 23 maart 2022 tot vaststelling van beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 23 maart 2022

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 8 februari 2022

met nummer 82420EB3,

van afdeling team Sociale Agenda;

Overwegende dat:

- het nog niet vanzelfsprekend is dat iedereen in onze provincie wordt geaccepteerd of mee kan doen naar eigen vermogen;
- het college van Gedeputeerde Staten staat voor een provincie die voor iedereen is en die diversiteit omarmt, zoals vastgelegd als een van de zeven kernwaarden in het coalitieakkoord 2019-2023;
- het college van Gedeputeerde Staten heeft aangekondigd een Sociale Agenda vast te willen stellen om die waarde te vertalen naar beleid, als basis voor concrete activiteiten;
- wij als provincie, aanvullend op de rol van gemeenten, en waar mogelijk en passend onze bijdrage willen leveren aan een inclusievere samenleving;

Besluiten:

1. het beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!' vast te stellen;
2. daarmee als provincie inhoud en vorm te geven aan de waarde om als provincie te staan voor alle inwoners. Twee doelen staan daarbij centraal:
 - a. meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft;
 - b. een meer diverse en inclusieve organisatie worden;
3. een Sociale bril op het dagelijks werk en de eigen organisatie te zetten, en te zorgen voor implementatie en door ontwikkeling van de Sociale bril. De Sociale bril staat voor: mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken;
 - a. de Sociale bril wordt geïmplementeerd en door ontwikkeld in 2022 en 2023;
 - b. de Sociale bril wordt toegepast op de concern brede opgaven en programma's van de provincie en hiermee geven we invulling aan een inclusieve provincie;
 - c. de Sociale bril wordt toegepast op de ambtelijke organisatie en hiermee geven we invulling aan een inclusieve organisatie;
4. het college van Gedeputeerde Staten op te dragen in 2023 de voortgang van de uitvoering te evalueren en Provinciale Staten te adviseren over de wijze waarop in de toekomst verder uitvoering wordt gegeven aan dit beleidskader.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters

Sociale Agenda

Provincie Utrecht

Inhoudsopgave

1. Samenvatting.....	2
2. Waarom een Sociale Agenda?.....	3
3. Hoe past dat bij een provincie?.....	8
4. Hoe 'sociaal' werken we al?	10
5. Waar werken we naartoe?	11
6. Hoe werkt de Sociale Agenda in de praktijk?	14
BIJLAGE 1 Hoe 'sociaal' werken we al?.....	19
BIJLAGE 2 Sturen en monitoren	24

Datum 8-2-2022

Documentnummer 82420ECD

1. Samenvatting

Met de Sociale Agenda werken we aan een provincie voor alle inwoners. Dat wil zeggen dat iedereen zoveel mogelijk kan meedoen aan alle delen van het leven, naar eigen vermogen. Ongeacht beperking, gender, geaardheid, culturele- of etnische achtergrond, religie, leer-/ werkniveau of armoede.

Twee doelen zijn richtinggevend:

- 1) Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijd, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie verantwoordelijk voor is
- 2) Een meer diverse en inclusieve organisatie worden

We werken hieraan door een Sociale bril te gebruiken. Die staat voor: mensgericht, gebruikersgericht, inclusief werken. Langs drie lijnen zetten we de Sociale bril uit:

- De Sociale bril te implementeren en door te ontwikkelen;
- Organisaties en projecten ondersteunen die inclusie bevorderen (inclusieve provincie);
- Een Sociale bril te zetten op onze organisatie (inclusieve organisatie).

De Sociale Agenda geeft daarmee invulling aan een van de overkoepelende thema's van de Omgevingsvisie: inclusie. Het gaat dan ook niet alleen over een gedachtengoed; het gaat om de kwaliteit van ons werk. Dit gaat over een basishouding die hoort bij goed provinciaal bestuur.

Wat we concreet gaan doen komt te staan in een jaarlijkse Uitvoeringsagenda die het college van Gedeputeerde Staten vaststelt. Per opgave of project geven we aan welke doelen we willen halen, welke indicatoren we daarbij hanteren en hoe we de voortgang monitoren.

We gaan als provincie niet op de stoel van de gemeenten zitten. We pakken de rol die bij ons past als middenbestuur. Door zelf te doen, aan te jagen, te faciliteren of te verbinden.

In 2023 evalueren we de uitvoering van dit beleidskader en kijken we vooruit hoe de Sociale Agenda verder het beste uitvoering kan krijgen.

2. Waarom een Sociale Agenda?

NEDERLAND IS EEN WELVAREND LAND

Nederland kent een hoge welvaart, als je alleen de financiële gegevens naast die van andere landen legt. De laatste jaren meten we in Nederland niet alleen de welvaart in euro's. We kijken steeds meer naar de 'brede welvaart'. Dus ook naar het welzijn van mensen. Het onderzoeksbureau dat dit onderzoekt, stelt vast dat de brede welvaart in Nederland toeneemt (Monitor Brede Welvaart, CBS).

DE PROVINCIE UTRECHT IS EEN WELVARENDE PROVINCIE

In de provincie Utrecht is het fijn wonen, werken en ontspannen. We hebben veel groene gebieden waar we kunnen ontspannen. Veel mensen hebben opleidingen gevolgd en hebben werk. In Utrecht doen de meeste mensen mee op de arbeidsmarkt van heel Nederland (69,2% in Utrecht, 66,7% gemiddeld in Nederland). Door de ligging in het midden van het land en twee grote treinstations kunnen mensen makkelijk reizen naar allerlei plekken in Nederland. Ook de bedrijven in Utrecht doen het goed. Utrecht hoort bij de meest competitieve regio's van Europa. Dat betekent dat er een aantrekkelijk klimaat is voor ondernemers en voor inwoners (Regional Competitiveness Index, EU 2019).

VEEL INWONERS VAN UTRECHT KUNNEN HUN LEVEN VORMGEVEN ZOALS ZIJ WILLEN

Inwoners van Utrecht zijn vaak gezond, gelukkig en welvarend. En als er problemen zijn, zijn veel inwoners in staat zelf een oplossing te bedenken. Mensen met een goed inkomen en een fijn huis kunnen bijvoorbeeld makkelijker verhuizen voor een andere baan, een groter huis of groenere leefomgeving. Mensen die een rechtsbijstandverzekering hebben, kunnen een advocaat inschakelen als zij aangifte van discriminatie willen doen. Mensen die wat spaargeld hebben en makkelijk kunnen leren, kunnen zich om laten scholen voor ander werk. Mensen die een nieuwe onderneming willen starten, kunnen zich aansluiten bij allerlei netwerken en initiatieven om een goede start te maken.

MAAR DAT GELDT NIET VOOR IEDEREEN

Het is fijn dat het met veel inwoners van Utrecht goed gaat. Maar als provincie willen we er zijn voor alle inwoners. Wij stellen ons daarom de vraag hoe het gaat met de mensen voor wie de welvaart niet toeneemt? Hoe gaat het met mensen die leven in armoede, met een beperking, die gediscrimineerd worden of moeite hebben om mee te doen aan alle aspecten van het leven, naar eigen vermogen?

DE KANSEN OP WELVAART EN WELZIJN ZIJN ONGELIJK VERDEELD

Uit het onderzoek naar brede welvaart blijkt dat niet alle mensen dezelfde kansen hebben in het leven. We zien dat in onze samenleving vooral het soort opleiding veel uitmaakt. Heb je aan de hogeschool of universiteit een diploma gehaald, dan heb je meer kans op welvaart. En dan heb je ook

veel meer kans op een langer gezonder leven, dan als je een mbo- of vmbo-diploma hebt gehaald. Praktisch opgeleiden leven gemiddeld 4,5 jaar korter dan hoogopgeleiden en zelfs 14 jaar korter in goed ervaren gezondheid. Dat past niet bij ons doel dat alle mensen kans moeten hebben te bouwen aan een betere toekomst, naar eigen vermogen. Dat doel heeft niet alleen de provincie Utrecht, maar hebben ook de Nederlandse regering en alle landen en organisaties die wereldwijd werken aan duurzame ontwikkeling voor iedereen (Sustainable Development Goals). Door de coronacrisis dreigen mensen die al minder gelijke kansen ervaren, verder achterop te raken. Mensen met een beperking raken bijvoorbeeld eerder hun werk kwijt, dan mensen zonder beperking. Dit zeggen het UWV en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

INWONERS ERVAREN SOMS DREMPELS OM MEE TE DOEN NAAR EIGEN VERMOGEN

Als mensen drempels ervaren om mee te doen, kunnen sommigen daar zelf nog wat aan doen. Zo kunnen werknemers met een beperking aanpassingen op hun werkplek vragen van de werkgever. Zodat zij alsnog goed hun werk kunnen doen. Maar er zijn ook mensen die bij hindernissen niet zelf de oplossing kunnen bedenken of uitvoeren. Dat kan zijn omdat zij daartoe zelf niet in staat zijn, en/of omdat we in onze samenleving en als overheid er te weinig aan doen om de hindernissen aan te pakken. Als je bijvoorbeeld een afstand hebt tot de arbeidsmarkt is passend werk vinden lastig. Of als je een aangepaste woning nodig hebt, moet je soms jarenlang wachten en uiteindelijk soms zelfs naar een andere regio verhuizen. Met een niet-westerse achternaam daalt de kans op een reactie op een sollicitatie met 40% (onderzoek UU en UvA 2016–2018). Als kinderen opgroeien in armoede, is de kans groter dat zij zelf ook weer in armoede leven wanneer zij volwassen zijn. Mensen die discriminatie ervaren door hun gender, geaardheid of herkomst komen soms minder makkelijk aan het werk dat zij willen. Of ze voelen zich minder veilig in hun eigen wijk of buurt.

OM WIE GAAT HET

Hierna volgt meer duiding over mensen die om verschillende redenen, soms meerdere tegelijk, minder gelijke kansen ervaren om mee te doen in het dagelijks leven. Natuurlijk is het niet zo dat iedere persoon die tot een van onderstaande 'groepen' behoort, ook automatisch minder gelijke kansen ervaart. Veel heeft ook te maken met de mate waarin mensen zich in staat voelen regie te voeren op hun leven, en het vermogen hebben met hun fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan (positieve gezondheid).

Laaggeletterdheid

Voor de provincie Utrecht geldt dat zij van alle provincies het laagste aandeel laaggeletterden onder haar inwoners heeft, namelijk 6,3% (Staat van Utrecht, data uit 2016). Maar dat zijn nog steeds meer dan 80.000 mensen. Laaggeletterdheid gaat ook over digitale laaggeletterdheid. Door de coronamaatregelen zijn digitale vaardigheden alleen maar belangrijker geworden. Dat is voor laaggeletterden extra lastig (Staat van Utrecht, oktober 2021).

Beperking

In Nederland hebben naar schatting ruim 1 op de 10 mensen een matige tot ernstige chronische ziekte of beperking (RIVM, lichamelijke beperkingen 2020). Volgens het onderzoek voor Aanvullend Openbaar Vervoer gaat het over 16% van de Utrechtse bewoners, dat wil zeggen 174.000 mensen met een beperking (MuConsult, 2021). Als we dat omrekenen naar het aantal inwoners van onze

provincie, gaat het om minstens 130.000 mensen in onze provincie. Denk aan rolstoelgebruikers, mensen met gehoorproblemen, zichtproblemen, evenwichtsproblemen en ziekten die beperkingen met zich meebrengen, zoals spierziekten en COPD. Zie voor meer data de website van het RIVM en de Volksgezondheidsmonitor van provincie Utrecht.

Discriminatie

We hebben in artikel 1 van onze Grondwet vastgelegd dat alle mensen voor de wet gelijk zijn. Ongeacht wat je persoonlijke kenmerken zijn. In de praktijk ervaren mensen toch discriminatie. Zij kunnen daar melding van doen. Art 1 MN registreert de meldingen van discriminatie in provincie Utrecht.

Er is een grote stijging van het aantal meldingen in 2020 in vergelijking met 2019. In 2019 ontving Art.1 MN 368 meldingen van inwoners van de provincie Utrecht. In 2020 waren dat 714 meldingen. Er is dus bijna sprake van een verdubbeling. Een hoog aantal meldingen ging over het carnavalslied van Radio 10 dat beledigend was voor mensen van Chinese afkomst. Dit verklaart ook de toename bij het terrein 'Media/reclame'. De Black Lives Matterdemonstraties in 2020 lijken er ook voor te hebben gezorgd dat mensen meer geneigd waren melding te doen van hun discriminatie-ervaringen. Zie voor meer data en achtergrondinformatie: Monitor Discriminatie 2020, provincie Utrecht.

LHBTI

Het aantal meldingen en aangiften wegens lhbti-discriminatie bij de politie en antidiscriminatiebureaus steeg vorig jaar landelijk met 13% tot 2.336 (Discriminatiecijfers 2020). In Utrecht ging het om 215 meldingen bij de Politie-eenheid Midden-Nederland en 17 bij het meldpunt discriminatie, Art. 1 Midden Nederland (Monitor Discriminatie 2020 Provincie Utrecht). In werkelijkheid gaat het waarschijnlijk om veel meer gevallen van discriminatie en geweld. Uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam (2016) blijkt dat een op de vijf LHBTI's weleens geweld heeft meegemaakt, maar dat slechts 10% aangifte doet van een geweldsincident.

Behalve discriminatie, is ook gezondheid een aandachtspunt. LHBTI-ers ervaren minder gezondheid dan hetero's (Movisie, 2021). Biseksuele jongvolwassenen rapporteren meer eenzaamheid, psychische problemen en suïcidale gedachten dan homoseksuele, lesbische en heteroseksuele jongvolwassenen. Lesbische, homoseksuele en biseksuele leerlingen hebben ruim twee keer zo vaak emotionele problemen, gedragsproblemen en problemen met hyperactiviteit (SCP, 2015).

Armoede

De ombudsman signaleert dat ongeveer 1 miljoen burgers in Nederland moeten rondkomen van een inkomen op of iets boven het sociaal minimum. De meesten leven in (langdurige) armoede en slagen er niet (meer) in om hun hoofd financieel boven water te houden. Het gaat niet alleen om mensen met een uitkering maar bijvoorbeeld ook om werkenden en zzp-ers met een laag inkomen. (bron: Nationale ombudsman, SCP armoedecijfers per gemeente) In Utrechtse gemeenten heeft minimaal 9% (Bunnik) tot maximaal 23% (Utrecht) van de inwoners moeite om rond te komen (GGDrU, CBS). Zie voor meer informatie het kader 'Armoede'.

ARMOEDE [KADER]

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) stelt in 2018 dat, ongeacht de toegenomen gunstige economische omstandigheden, nog steeds enkele honderdduizenden kinderen in Nederland te maken hebben met armoede. Armoede onder kinderen speelt niet alleen bij kinderen uit bijstandsgezinnen, grotere eenoudergezinnen en/of gezinnen met een niet-westerse achtergrond, maar ook onder autochtoon-Nederlandse gezinnen, tweeloudergezinnen en gezinnen waarin beide ouders betaald werk hebben. Het armoederisico is in deze laatste drie groepen wel kleiner dan in de eerstgenoemde, door de groepsomvang gaat het volgens het SCP in totaal toch om een fors aantal. Een van de risico's is dat kinderen die in armoede opgroeien, op een lager onderwijsniveau blijven steken en daardoor meer risico lopen om als volwassene opnieuw in armoede te verkeren.¹ Volgens onderzoek van de GGD regio Utrecht heeft 18% van de volwassenen en 11% van de senioren (65+) in de provincie moeite met rondkomen. Bij mensen met een niet-westerse migratieachtergrond of een laag opleidingsniveau ligt dit percentage hoger; 40%. De groep 50-54 jarigen heeft het vaakst moeite met rondkomen. Deze financiële problemen (niet kunnen rondkomen) komen veel voor bij volwassenen die beperkt zijn door ziekte en bij volwassenen die maatschappelijk inactief zijn.²

Bron: Staat van Utrecht

1 SCP (2017); Armoede onder kinderen. Een probleemschets.

2 GGD regio Utrecht (2017); Gezondheidsmonitor volwassenen en senioren 2016. Het verhaal achter de cijfers.

GEMEENTEN DOEN VEEL VOOR MENSEN DIE NIET VANZELF MEE KUNNEN DOEN

Gemeenten doen veel voor mensen die enige zorg of ondersteuning nodig hebben. Zo zorgen gemeenten voor thuiszorg en aanpassingen thuis voor mensen die dat nodig hebben (Wmo). Ook zorgen gemeenten dat zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn (Participatiewet). Wie echt niet in eigen levensonderhoud kan voorzien, krijgt van de gemeente een uitkering (bestaanszekerheidsbeleid). Gemeenten moeten aan jeugd hulp en ondersteuning bieden. Bijvoorbeeld aan jongeren met een beperking, stoornis, aandoening of opgroei problemen (Jeugdwet). Bovendien zorgen gemeenten voor toegankelijkheid voor mensen met een beperking (implementatie VN-Verdrag Handicap). En gemeenten zorgen dat mensen melding kunnen doen van discriminatie.

ALS PROVINCIE WILLEN WIJ OOK BIJDAGEN AAN MEER GELIJKE KANSEN

Wij gaan als provincie natuurlijk niet op de stoel van de gemeenten zitten. Toch kunnen wij ook veel betekenen voor mensen die geen gelijke kansen ervaren om mee te doen, door daar aandacht voor te hebben bij onze provinciale opgaven en voorzieningen, zoals de energietransitie, wonen, (openbaar) vervoer, economie, recreatie & toerisme, cultuur, erfgoed, natuur en landschap.

Wij willen meer bewust bezig zijn met de sociale kant van onze eigen provinciale taken en opgaven. Wij willen meer structureel oog hebben voor de gevolgen van ons werk voor de inwoners die het betreft. Wij willen in onze eigen organisatie werken aan een meer inclusief werkklimaat, waarin diversiteit en gelijke kansen hoog op de agenda staan.

Daarom hebben we nu deze Sociale Agenda. Om niet alleen in woorden mee te werken aan een inclusieve samenleving, maar ook in daden. Zie ook het kader 'Gelijke kansen'.

NET ALS ANDERE PROVINCIES DOEN WE DAT ZOALS HET BIJ ONS PAST

Als we kijken naar Sociale Agenda's van andere provincies, zien we best wat verschillen. In thema's, rol van de provincie en budget. Zo heeft provincie Overijssel sinds 2020 sociale kwaliteit een kerntaak gemaakt. Provincie Gelderland heeft een programma Leefbaarheid en inclusiviteit. Inclusieve sport is daarbij een van de thema's. Provincie Drenthe heeft een flinke Sociale Agenda waar €7 miljoen beschikbaar is voor 3 jaar.

Onderling vergelijken is lastig, omdat sommige onderwerpen bij de ene provincie wel in de Sociale Agenda zijn opgenomen en in de andere provincie weer in een ander programma. Ook bij ons in de provincie komen middelen voor de Sociale Agenda niet alleen van het programma zelf, maar juist ook uit andere programma's en opgaven.

Door de oogharen gezien is er een belangrijke overeenkomst tussen de Sociale Agenda's van provincies: het streven naar inclusie. Mensen moeten mee kunnen doen, ongeacht wie ze zijn. Wij geven daar in Utrecht onze invulling aan. Dat doen we niet door er een grote, aparte opgave van te maken. Maar door aan te geven wat we verstaan onder 'sociaal' en hoe we dat laten doorwerken in onze werkwijze en onze organisatie.

**“Wij staan voor een provincie die er voor iedereen is
en die diversiteit omarmt.”**

Coalitieakkoord 2019–2023

[KADER]

GELIJKE KANSEN

'Gelijke kansen' betekent dat iedereen toegang tot ontwikkelingsmogelijkheden heeft, en sociaal en economisch mee kan doen. Ongeacht factoren als afkomst, gender, geaardheid, religie, gezondheid, woonplek, sociaaleconomische of financiële positie, opleidingsniveau van ouders of anderszins. Om mensen gelijke kansen te geven moet je hen soms ongelijk behandelen.

Denk aan kinderen die op school komen met een taalachterstand; om hen gelijke kansen te geven, moeten zij anders begeleid worden op school dan kinderen die zonder taalachterstand starten.

Of denk aan mensen met een 'Nederlands klinkende' achternaam; voor hen is solliciteren makkelijker en zij hebben meer kans op een huurwoning. Mensen met een 'andere' achternaam maken helaas te vaak geen gelijke kans op een baan of woning. (College voor de Rechten van de Mens, 2021)

Het verminderen van ongelijke kansen is een van de 17 Sustainable Development Goals (doel 10) en het vergroten van kansengelijkheid is een terugkerend thema in het nieuwe regeerakkoord.

3. Hoe past dat bij een provincie?

DE PROVINCIE WERKT AAN EEN GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING...

Bij de Provincie Utrecht werken we aan een gezonde en veilige leefomgeving voor de inwoners. Zo willen we dat het leven zowel in de stad als in de kleine kernen gezond is. We werken samen met gemeenten en andere organisaties aan voldoende betaalbare en passende woningen in de regio. Ook werken we eraan dat we veranderingen van het klimaat kunnen opvangen. We werken eraan dat we meer schone energie gebruiken, in plaats van vervuilende energie. Dat steden en dorpen, ook de kleinere kernen, levendig blijven en voldoende voorzieningen houden. En dat we ons allemaal gezond, veilig en duurzaam kunnen verplaatsen. Ook vinden we het belangrijk dat we onze landschappen, erfgoed en cultuur goed onderhouden, toegankelijk en levend houden. Dat we mogelijkheden hebben om te ontspannen. Daarnaast willen we ervoor zorgen dat de natuur en de landbouw in de provincie ook in de toekomst gezond blijven.

...EN AAN EEN DUURZAME EN SOCIALE ECONOMIE

Er is nog meer. We willen graag dat bedrijven kunnen bloeien. Het liefst zo duurzaam en slim mogelijk. Bijvoorbeeld door zoveel mogelijk materialen te hergebruiken (circulaire economie). Ook willen we graag dat mensen hun talenten kunnen gebruiken in hun werk. En dat als dat niet lukt, dat zij zich kunnen laten omscholen (Utrecht Talent Alliantie). Dat noemen we bij elkaar ook wel: een gezonde en sociale economie, met aandacht voor de mens.

VOOR ALLE INWONERS

Kortom: een duurzame, sociaal rechtvaardige toekomst voor alle inwoners, dat willen we graag. Maar dat gaat niet vanzelf. Denk maar aan de verandering van het klimaat, het tekort aan woningen of de ongelijke verdeling van brede welvaart. Denk ook aan de moeite die mensen hebben om elkaars verschillen te respecteren en elkaar kansen te geven op de arbeidsmarkt. Denk aan de gevolgen van de coronacrisis voor mensen in hun werk, inkomsten en leefstijl. We leven in een tijd van grote veranderingen. Als provincie willen we daarbij extra oog hebben voor de mensen die al minder gelijke kansen ervaren. We willen dat deze mensen niet verder achterop raken.

WE HEBBEN ONZE INWONERS VAAK AL IN HET VIZIER

In ons dagelijks werk proberen we onze inwoners, in de gehele provincie, goed in het vizier te hebben. Denk aan mensen met een beperking bij (aanvullend) openbaar vervoer (OV-concessie, zie kader volgende bladzijde). We zetten ons in tegen discriminatie van mensen uit de LHBTI+ gemeenschap (Regenboogprovincie). We proberen de sociale cohesie en leefbaarheid in de kleine kernen te stimuleren (Agenda Vitaal Platteland). We werken samen met gemeenten en andere organisaties aan meer leefbaarheid, gezondheid en het toekomstperspectief van inwoners in wijken en dorpen waar dat nodig is (denk bijvoorbeeld aan de Vitale Wijken aanpak). We zetten ons ook in om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen, die dat nu minder vaak doen bijvoorbeeld vanwege een beperking of laag inkomen (beleidskader Sport en bewegen).

MAAR HET KAN NOG BETER

We kunnen vaker mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken. Binnen de provincie kunnen we hierin meer goede voorbeelden delen. Ook landelijk zien we aanleiding om meer aandacht te hebben voor sociale aspecten in ons werk. We willen dat bijvoorbeeld onze dienstverlening toegankelijk en begrijpelijk is. Daar werken we aan, samen met alle overheidsorganisaties in Nederland. Zodat mensen mee kunnen doen en de ondersteuning of kansen krijgen waar zij recht op hebben (digitale dienstverlening). Verder hebben we in Nederland beloofd dat mensen met een beperking gelijkwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Het gaat dan om meedoen aan bijvoorbeeld onderwijs, arbeid, wonen en vrije tijd (VN-Verdrag Handicap). Als provincie kunnen we ons hier nog meer voor inzetten. Ook kan het beter met de menselijke maat bij de overheid. De Nationale ombudsman vindt dat de overheid in 2030 eerlijk, begripvol en met menselijke maat moet handelen. Dat is ook de behoefte bij Nederlanders (rapport Relatie burger overheid 2030). Het doet ertoe hoe we met elkaar omgaan. Dat begint ook bij onszelf, in onze eigen organisatie.

WIJ DOEN MEE!

De provincie heeft verschillende rollen: beleidsmaker, uitvoerder, werkgever, inkoper, opdrachtverlener, subsidieverstrekker en partner in samenwerkingsverbanden. In al die rollen kunnen we onze invloed gebruiken om te werken aan een samenleving waarin we mensen insluiten, niet uitsluiten.

[KADER]

OPENBAAR VERVOER

Openbaar vervoer heeft verschillende functies. Ten eerste de economische functie: mensen moeten zich kunnen verplaatsen om te leren, werken en ondernemen. Ten tweede is er de sociale functie om elkaar te ontmoeten, te ontspannen en inkopen te doen. In relatie tot de sociale agenda besteden we aandacht aan de volgende aspecten van openbaar vervoer:

- Toegankelijkheid
- Passend aanbod
- Vervoersaanbod op plekken en tijden met weinig vraag

We doen onderzoek naar mobiliteitsarmoede (juni 2021), we hebben een subsidieprogramma om de fysieke en mentale toegankelijkheid van het openbaar vervoer te verbeteren en we doen proefprojecten met flexibele vervoerconcepten op plaatsen en tijden met te weinig vervoervraag om regulier lijngebonden openbaar vervoer aan te bieden. Dit alles doen we in samenwerking met alle betrokken partijen, waaronder de vervoerders en de behartiger van de reizigersbelangen, het ROCOV.

4. Hoe ‘sociaal’ werken we al?

Zoals gezegd is mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken niet nieuw voor de provincie. De provincie werkt niet alleen vanuit kennis van de vele betrokken vakgebieden, maar ook vanuit de vraag wat het beleid en de uitvoering voor welke mensen betekenen. Soms gebeurt dat onbewust, soms bewust; soms informeel, soms op basis van wettelijke grondslag.

Hierna volgt een toelichting op de ‘sociale’ kant van de Omgevingswet. In bijlage 1 is een uitgebreidere beschrijving opgenomen waar het andere provinciale opgaven en programma’s betreft.

Dit hoofdstuk en de bijlage geven geen uitputtend beeld. In 2022 gaan we dit beeld verrijken, verder uitdiepen en delen in de organisatie, zodat we van elkaar kunnen leren. Het zijn de goede voorbeelden die we ter inspiratie vanuit de Sociale Agenda willen uitdragen naar de organisatie en naar samenwerkingspartners.

OMGEVINGSWET

Met de Omgevingswet wil de overheid nieuwe, duurzame ontwikkelingen in de samenleving mogelijk maken en wettelijk ondersteunen. De Omgevingsvisie is een instrument van de Omgevingswet. In de visie legt de provincie vast wat de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein zijn. Hierbij wordt uitdrukkelijk ook stilgestaan bij de sociale aspecten zoals inclusie. Zoals op de speciale website over de Omgevingswet helder staat beschreven: “We hebben een Omgevingsvisie en interim Omgevingsverordening opgesteld, waar we vanaf 1 april 2021 mee werken. Die laten zien wat we als provincie willen in de fysieke leefomgeving; dat is alles wat je ziet, voelt en ruikt. Denk aan de lucht, alles op en onder de bodem, de wegen, de gebouwen en het landschap. Daarnaast bevat de Omgevingsvisie ook alle sociale aspecten die hierbij horen. Het is van belang dat iedereen mee kan doen in de samenleving (inclusieve samenleving) en we willen blijven werken aan het verbeteren van onze welvaart en het gezonder en veiliger maken van onze leefomgeving.”¹

Eén van de lange termijn ambities heet ‘Vitale Wijken en dorpen’. Die ambitie betekent voor 2040 het behoud en versterking van de inclusiviteit van de Utrechtse samenleving, zodat alle inwoners kunnen wonen, werken of ontmoeten waar en wanneer zij dat wensen.

Een tweede voorbeeld van inclusie in de Omgevingsvisie is de sturingsfilosofie voor het omgevingsbeleid. De sturingsfilosofie gaat uit van een gebiedsgerichte aanpak waarbij de Utrechtse kwaliteiten per saldo worden behouden of worden versterkt. Als het nodig is, worden compenserende maatregelen ingezet. De Utrechtse kwaliteiten hebben, naast kwaliteiten als landschap, water en cultuurhistorie, ook betrekking op de sociale aspecten zoals sociale samenhang, cultureel aanbod en inclusie. Bij het maken van keuzes in een gebied willen we de Utrechtse kwaliteiten behouden en niet meewerken aan een verminderen of afnemen van onder andere inclusiviteit. Inclusie is dus één van de overkoepelende thema’s die meegenomen worden in de gebiedsgerichte aanpak voor de omgeving.

1 Omgevingsvisie | Samen werken aan de omgevingswet (provincie-utrecht.nl)

5. Waar werken we naartoe?

DE SOCIALE AGENDA STAAT VOOR MEER GELIJKE KANSEN VOOR IEDEREEN

Mensen zijn niet gelijk. We zijn allemaal verschillend. Toch willen we dat mensen zoveel mogelijk gelijke kansen hebben om mee te doen in de samenleving. Denk aan gelijke kansen op wonen, werken, onderwijs, vrije tijd en je verplaatsen. Dat wil niet zeggen dat we alles waar mensen tegenaan lopen ineens kunnen oplossen. Soms zijn er verschillende belangen en moeten we die afwegen. Denk aan een naadloze instap bij de tram tegenover het risico op schade aan de tram omdat deze te dicht op het perron komt te staan. Of denk aan de behoefte om vervoersarmoede tegen te gaan tegenover de kosten die dat met zich meebrengt. We kunnen dan ook geen ideaal resultaat garanderen voor iedereen. Maar we kunnen wel beloven dat we ons als provincie meer structureel in willen spannen.

TWEE DOELEN STAAN CENTRAAL

De provincie Utrecht ziet voor zichzelf een verantwoordelijkheid om naar de volgende twee doelen te streven:

- 1) Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft
- 2) Een meer diverse en inclusieve organisatie worden

Deze doelen zijn richtinggevend voor de projecten en activiteiten die we ondernemen vanuit het programma Sociale Agenda.

DAAR WERKEN WE AAN DOOR EEN 'SOCIALE BRIL' OP TE ZETTEN

Wie bij de provincie beleid maakt, of (voor een) project uitvoert, inkoopt, opdrachten verleent of subsidies verstrekt, zet van begin af aan een 'Sociale bril' op. Net zo goed als we ook een 'duurzame' bril opzetten of de bril van de omgevingsvisie. Dat is de stip aan de horizon. De Sociale bril opzetten is geen extra opgave, maar een kwestie van kwalitatief goed werk leveren. Het gaat erom te zien en erkennen dat alles wat de provincie in ruimtelijke en andere taken doet, ook effect heeft op mensen in de samenleving. En dat we als provincie onze bijdrage kunnen leveren aan meer gelijke kansen voor iedereen.

De 'Sociale bril' bestaat uit drie kernvragen:

1. **Mensgericht:** voor wie doen we dit? Wat zijn de gevolgen van ons werk voor welke mensen? We gaan tijdig in gesprek met mensen (inwoners/professionals/ onderzoekers/ondernemers) om ervaringen en ideeën uit te wisselen. We hebben daarbij oog voor de verschillen tussen mensen. We maken ook gebruik van kennis en methoden waarvan bewezen is dat ze werken.
2. **Gebruikersgericht:** wie zijn de gebruikers van deze dienst of voorziening? Hoe staat het met toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en begrijpelijkheid? We vragen tijdig aan gebruikers om mee te kijken, denken of uit te testen. We hebben daarbij oog voor de diversiteit van gebruikers. We maken ook gebruik van kennis en methoden waarvan bewezen is dat ze voor vergelijkbare gebruikers werken.

3. **Inclusief:** voor wie is meedoen niet vanzelfsprekend? Wie hebben wellicht minder kansen dan anderen? Wat kunnen we doen om drempels te verminderen of weg te halen?

We willen dat mensen mee kunnen doen, ongeacht beperking, gender, leeftijd, culturele- of etnische achtergrond, religie, leer-/ werkniveau of armoede. Dat mensen in veel opzichten verschillen is een gegeven – zorgen dat we iedereen insluiten vraagt om actie. We vragen mensen die zelf ervaringsdeskundig zijn en we maken gebruik van kennis en methoden waarvan bewezen is dat ze werken. De Sociale bril is hetzelfde voor landelijk als stedelijk gebied, maar de uitwerking kan anders zijn; dat is afhankelijk van de context.

WE WERKEN LANGS DRIE LIJNEN

- **Sociale bril implementeren en door ontwikkelen.** Op concrete opgaven gaan we oefenen met het opzetten van de Sociale bril. Dat kunnen ook opgaven zijn waar al ervaring is met mensgericht werken, gebruikersgericht werken en inclusie. Alleen maken we dan nu meer duidelijk wat dat betekent en gaan we beter bijhouden of we bereiken wat we willen bereiken. We gebruiken deze ervaringen om de Sociale bril door te ontwikkelen.
- **Inclusieve provincie.** We ondersteunen direct organisaties en projecten die inclusie bevorderen. Denk aan projecten die we doen als Regenboogprovincie. Maar ook bijvoorbeeld vermindering van laaggeletterdheid.
- **Inclusieve organisatie.** We kijken met de Sociale bril naar de eigen organisatie. Meerdere teams in de organisatie spannen zich in voor het sociale klimaat in de organisatie. Uiteindelijk moeten we samen als medewerkers, managers en bestuurders zorgen voor een plek waar mensen zichzelf kunnen zijn, diversiteit echt wordt omarmd en mensen gelijke kansen krijgen.

[KADER]

WE WERKEN AAN EEN SOCIAAL KLIMAAT IN ONZE ORGANISATIE

Wat we uitdragen naar de samenleving toe, willen we ook doen in onze eigen organisatie. Dat kan nog beter.

Diversiteit is in de samenleving een gegeven. In onze organisatie nog niet. Net als andere provincies hebben we nog stappen te zetten om diverser en inclusiever te worden (rapport IPO 2021). Dat doen we graag. Meer gelijke kansen gunnen we ook onze (toekomstige) medewerkers. Bovendien komen door de diversiteit tussen mensen zoveel creativiteit en rijkdom aan inzichten naar voren.

Dat betekent iets voor hoe we mensen werven en selecteren. Hoe we stagiairs van allerlei soorten opleidingen kansen geven bij ons stage te lopen. Hoe we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen geven bij ons te werken. Hoe we de talenten die ieder mens heeft benutten op een plek waar die talenten tot uitdrukking komen.

Het betekent ook iets voor hoe we met elkaar omgaan. Ruimte geven aan en respect hebben voor verschillen. Open en nieuwsgierig zijn naar elkaar. Elkaar helpen te groeien en ontwikkelen; elkaar kansen geven. Vooringenomenheid – vaak onbedoeld – onder ogen durven zien en bespreekbaar maken. Daarin een veilige en lerende omgeving zijn voor elkaar.

Door zo te werken aan diversiteit en inclusie realiseren we een goed sociaal klimaat in onze eigen organisatie.

“In diversity there is beauty and there is strength.”

Maya Angelou

6. Hoe werkt de Sociale Agenda in de praktijk?

WE ZETTEN DE LIJNEN UIT VOOR DE KOMENDE JAREN

In dit document hebben we beschreven waarom we als provincie een Sociale Agenda vaststellen. Ook hebben we toegelicht hoe 'sociaal' we al werken. In dit hoofdstuk staat hoe we zorgen dat de Sociale Agenda van betekenis gaat zijn in de praktijk.

In dit beleidskader staan de kaders: de doelen, uitgangspunten en strategie. Er komt daarnaast een jaarlijkse uitvoeringsagenda.

IN DE UITVOERINGSAGENDA STAAT WAT WE ELK JAAR DOEN

Er komen concrete acties om de Sociale bril toe te passen op concrete opgaven waar we bij de provincie aan werken. Ook maken we concreet hoe we werken aan het sociale klimaat in onze eigen organisatie. De acties die in de Uitvoeringsagenda staan, maken we elk jaar passend aan de omstandigheden van dat moment. Zo kunnen we elk jaar zoveel mogelijk bijdragen aan een provincie Utrecht voor iedereen. Er komen in elk geval Uitvoeringsagenda's voor 2022 en 2023. Op basis van een evaluatie in 2023 kijken we verder wat er meer, anders of minder nodig is.

De Sociale bril zullen we niet meteen op alle opgaven van de provincie kunnen zetten. Want dan moeten er mensen en middelen zijn om dat goed op te pakken, uit te voeren en bij te houden of we ermee bereiken wat we willen bereiken (budget, uitvoerbaarheid, monitoring). Daarom gaan we aan de slag met een beperkt aantal concrete opgaves of projecten, die komen te staan in een jaarlijkse uitvoeringsagenda. In 2020 en 2021 zijn we hiervoor al met voorbereidende activiteiten gestart.

BELEID EN UITVOERING[KADER]

	Sturing, uitvoering en monitoring
Sociale Agenda 'Wij doen mee!'	Beleidskader en begroting: <ul style="list-style-type: none">- Twee richtinggevendende doelen:<ul style="list-style-type: none">o Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heefto Een meer diverse en inclusieve organisatie worden- Bereiken langs drie lijnen:<ul style="list-style-type: none">o Sociale bril* implementeren en door ontwikkeleno Inclusieve provincieo Inclusieve organisatie- *Sociale bril: mensgericht, gebruikersgericht, inclusief
Uitvoeringsagenda 2022-2023	Projecten en activiteiten langs drie lijnen: <ul style="list-style-type: none">- Sociale bril implementeren en door ontwikkelen- Inclusieve provincie- Inclusieve organisatie

	Op opgave- en projectniveau worden doelen, middelen en indicatoren benoemd en gemonitord. De opgave of het project draagt bij aan een van de twee richtinggevende doelen uit het beleidskader en bevatten een vertaling van mensgericht, gebruikersgericht en/of inclusief werken voor die specifieke opgave of dat specifieke project. (zie ook bijlage 2)
--	---

WE MAKEN DUIDELIJK WELKE ROL DE PROVINCIE PAKT

De provincie kan in de uitvoering de volgende rollen pakken: doen, aanjagen, faciliteren en verbinden. Soms tegelijk, soms ook niet. Het is belangrijk dat de provincie bewust is welke rol(len) te pakken in welke opgave. Dat helpt om niet iets te beloven wat we niet waar kunnen maken. Het helpt ook om, als de invloed van de provincie niet zo groot is, die invloed dan wel zo goed mogelijk te gebruiken. In de Uitvoeringsagenda staat per project of opgave welke rol(len) de provincie pakt.

WE HOUDEN BIJ WAT WE BEREIKEN

We houden bij wat we bereiken. Voor een uitgebreidere toelichting: zie bijlage 2.

BELEIDSLIJNEN	INDICATOREN
<ul style="list-style-type: none"> - Sociale bril implementeren en door ontwikkelen: <ul style="list-style-type: none"> o Bij de opgaven waar de Sociale bril wordt 'opgezet' vertalen betrokkenen 'mensgericht, gebruikersgericht, inclusief' naar concrete indicatoren voor die specifieke opgave. Wat het betekent om een opgave mensgericht, gebruikersgericht of inclusief te benaderen, verschilt namelijk per opgave of project. Er moeten ook per opgave of project andere belangen worden afgewogen. Daarom is het vaststellen van indicatoren en de monitoring altijd maatwerk. Zie bijlage 2 'Sturen en monitoren' o Het programma Sociale Agenda informeert het college van Gedeputeerde Staten in elk geval jaarlijks over het verloop van implementatie en door ontwikkeling en GS rapporteert aan PS via de reguliere P&C-cyclus; o Provinciale Staten kan bij de opgaven sturen en controleren op de mate waarin de uitgangspunten van de Sociale Agenda zijn vertaald binnen provinciale opgaven. 	<ul style="list-style-type: none"> - De Sociale bril wordt jaarlijks binnen 5 provinciale programma's, projecten of plannen toegepast. - Binnen deze programma's wordt invulling gegeven aan mensgericht, gebruikersgericht en inclusief werken.
<ul style="list-style-type: none"> - Inclusieve provincie: we ondersteunen direct organisaties en projecten activiteiten die inclusie bevorderen. Per project houden we bij wat we willen bereiken, hoe we dat doen en in hoeverre dat lukt. Verantwoording hierover gebeurt via de reguliere P&C-cyclus. 	<ul style="list-style-type: none"> - We ondersteunen jaarlijks 5 initiatieven die bijdragen aan een inclusieve provincie.
<ul style="list-style-type: none"> - Inclusieve organisatie: we kijken met de Sociale bril naar de eigen organisatie. Per project houden we bij wat we willen bereiken, hoe we dat doen en in hoeverre dat lukt. Verantwoording hierover gebeurt via de reguliere P&C-cyclus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uit het 2-jaarlijkse medewerkers-tevredenheidsonderzoek blijkt dat medewerkers zich niet gediscrimineerd of uitgesloten voelen.

HIERMEE ZETTEN WE EEN BEWEGING IN

We werken er naartoe dat het 'normaal' wordt om mensgericht, gebruikersgericht en inclusief te werken bij de provincie. Net zo goed als we nu altijd denken aan ruimtelijke inrichting of duurzaamheid. Ook werken we er naartoe dat het 'normaal' wordt om continu te werken aan het sociale klimaat in de organisatie. Zodat we op den duur niet meer apart erover hoeven schrijven in een Sociale Agenda, de begroting of de jaarrekening. Op den duur hopen we dat de sociale aspecten altijd in elk organisatieonderdeel aandacht krijgen. Door te benoemen wat we eraan doen en wat de effecten zijn.

We kunnen dit niet alleen; hier is samenwerking voor nodig met gemeenten, samenwerkingspartners, kennis- en onderzoeksinstituten en natuurlijk vooral de mensen die het zelf betreft. We moeten niet voor de mensen denken, maar het de mensen zelf vragen, of de organisaties die hen vertegenwoordigen. Het streven is dat dit (meer) in het denken en doen komt van de provincie medewerkers. Met als stip aan de horizon dat bij elke start of wijziging van een programma de Sociale bril wordt toegepast en het met de tijd dus in de hele organisatie gemeengoed is geworden om zo te werken.

ER ZIJN MIDDELEN VOOR

Voor de jaren 2022 en 2023 is €500.000 beschikbaar. De verdeling van het budget wordt uitgewerkt in een jaarlijkse Uitvoeringsagenda. Er kan ook budget worden gebruikt van programma's in de lijnorganisatie, bijvoorbeeld als de Sociale bril wordt vertaald voor een concrete opgave.

COMMUNICATIE IS EEN BELANGRIJK MIDDEL

De Sociale bril moet bekend worden in de organisatie. We willen samen met anderen per opgave invulling geven aan de begrippen 'mensgericht, gebruikersgericht en inclusief'. Dat betekent dat communicatie heel belangrijk is.

We willen allereerst begrijpelijk vertellen wat we doen als provincie. Ook maken we gebruik van plaatjes en foto's. We kiezen de middelen en manieren die passen bij de mensen die we willen bereiken of betrekken. Zo kunnen zoveel mogelijk mensen ontdekken wat we doen met de Sociale Agenda. Ook in de organisatie zorgen we dat de Sociale Agenda breed bekend wordt. Vanuit het programma Sociale Agenda wordt gestimuleerd dat het gedachtengoed en de werkwijze van de Sociale Agenda ook in andere programma's en opgaven zichtbaar en hoorbaar gaan zijn.

We besteden verder aandacht aan belangrijke dagen in het jaar. Dat zijn dagen die te maken hebben met meer gelijke kansen voor iedereen of met het insluiten van mensen die zich niet vanzelf erbij horen voelen in de samenleving. Denk bijvoorbeeld aan 'Coming Out-dag', diversiteitsdag of de campagne tegen geweld tegen vrouwen (Orange the World). Al deze belangrijke dagen staan op een kalender van de provincie, die we 'issuekalender' noemen.

Dit zijn allemaal voorbeelden van hoe we aandacht vragen voor alles wat we met de Sociale Agenda doen.

Maar het gaat er niet alleen om dat we vertellen. Het is ook belangrijk om te luisteren. Om te horen wat mensen in de provincie belangrijk vinden en wat hun ervaringen met de provincie zijn. Om te

horen welke drempels mensen ervaren of wat voor hun fijne en minder fijne gevolgen zijn van ons werk. Daarom zorgen we dat in de provincie, en in onze eigen organisatie, ook luisteren.

Alles wat we doen rond luisteren en vertellen staat in een communicatieplan voor de Sociale Agenda (communicatieplan Sociale Agenda).

BIJLAGE 1 Hoe ‘sociaal’ werken we al?

AGENDA VITAAL PLATTELAND

Met het programma Agenda Vitaal Platteland (AVP) investeren we in het landelijk gebied van de provincie Utrecht. Hierbij wordt ook aandacht gegeven aan de mensen die wonen in dorpen en kleine kernen op het vlak van leefbaarheid en sociale cohesie. Dit doen we in het programma AVP niet alleen door ontwikkeling van nieuwe natuur, ondersteuning van de landbouwsector en aanleg van routenetwerken, maar ook door ondersteuning en subsidiëring van lokale initiatieven voor verbeteringen van de leefomgeving in de dorpen.

MOBILITEIT

Eén van de provinciale taken met betrekking tot mobiliteit is zorgen dat inwoners gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. Daartoe verleent de provincie de OV-concessie. In de voorbereidingen naar de concessie toe worden gebruikers van het openbaar vervoer gevraagd om mee te denken. Deze gebruikers zijn vertegenwoordigd in ROCOV, een Utrechtse organisatie die de belangen behartigt van de OV-reizigers in Utrecht. De (eind)gebruikers denken dus mee met de eisen en wensen waar het OV aan moet voldoen in de komende periode. Ook organisaties voor mensen met een beperking en ouderen zijn vertegenwoordigd in het ROCOV.

Daarnaast is er ook aandacht voor vervoersarmoede (onderzoek juni 2021), is er een subsidieprogramma om de fysieke toegankelijkheid te verbeteren en doen we proefprojecten voor mentale toegankelijkheid en gratis openbaar vervoer voor ouderen (zie ook tekstkader bladzijde xx). We zijn bovendien medeondertekenaar van het stadsakkoord Utrecht Toegankelijk (oktober 2021).

ENERGIETRANSITIE

Met de energietransitie willen we de overstap maken van fossiele brandstof naar duurzame energiebronnen. Als we kijken vanuit inclusie, zoveel mogelijk mensen laten deelnemen aan de energietransitie, dan gaat het vaak over het haalbaar en betaalbaar maken van de aanpassingen aan en in de woningen. Uit onderzoek blijkt dat 6 tot 12% van de mensen geen toegang heeft tot financiële middelen om de verduurzaming te bekostigen, afhankelijk van het investeringsbedrag, en 11% van de inwoners in de provincie heeft moeite met het betalen van de energierekening.² De provincie heeft 8,9 miljoen euro vrijgemaakt om te investeren in het realiseren van een inclusieve energietransitie.

Ook wordt samen met partners zoals woningcorporaties, energie coöperaties en inwonersinitiatieven opgetrokken om de energietransitie haalbaar en betaalbaar te maken. In februari 2021 heeft een congres over inclusieve energietransitie plaatsgevonden.

2 Samen naar een haalbare en betaalbare energietransitie | provincie Utrecht (provincie-utrecht.nl)

SPORT EN BEWEGEN 2021–2025

Voldoende beweging draagt bij aan een gezond en gelukkig leven. Sport heeft grote maatschappelijke waarde die zich uitstrekt over verschillende beleidsvelden van de provincie. In

2021 is het beleidskader 'Sport en bewegen geeft nieuwe energie' vastgesteld door de Provinciale Staten.³ De drie ijkpunten voor de plannen zijn sport in de openbare ruimte, duurzame sport en inclusieve sport. Het doel is dat meer inwoners van Utrecht sporten en bewegen. Geen talent blijft onbenut.

Samen met partners wordt toegewerkt naar een provinciaal sportakkoord in 2022 waarbij elke partner bijdraagt aan concrete projecten en resultaten. Sport en bewegen beter bereikbaar maken, daar gaat het om. Bij inclusieve sport gaat het specifiek om sporters die niet hetero zijn, sporters met een beperking, kinderen uit een achterstand- en armoede situatie en senioren.

Op verzoek van Provinciale Staten komt er ook specifiek aandacht voor inperking van racisme en discriminatie in de sport. Met meer bewustwording bij sportverenigingen en gemeenten kunnen we bijdragen aan een positieve sportcultuur waar iedereen veilig kan sporten. De ambitie is om dit verder te verbeteren in samenwerking met gemeenten en verenigingen en onderdeel te maken van het sportakkoord.

Als het gaat om sport in de openbare ruimte, streven we naar een buitenruimte die duurzaam uitnodigt tot sport en bewegen. Dit hangt ook samen met het innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving. Daarmee willen wij met zijn allen het verschil gaan maken bij het bevorderen van de gezondheid en het verkleinen van gezondheidsverschillen in de provincie Utrecht. Daartoe leveren wij met dit innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving inspiratie en input. Alles gericht op gezond gedrag, het stimuleren van bewegen en sport en een aantrekkelijke en gezonde woon-, leef- en werkomgeving.

3 Beleidskader Sport en Bewegen 2021–2025 - Sport en bewegen geeft nieuwe energie, januari 2021.pdf (provincie-utrecht.nl)

UTRECHT TALENT ALLIANTIE

Met het vaststellen van de Utrecht Talent Alliantie (voorheen: Human Capital Agenda) wil de provincie een impuls geven aan de arbeidsmarkt van morgen. Concreet werkt de provincie aan drie ambities:

1. zorgen dat mensen de overstap kunnen maken naar beroepen waar nu tekorten zijn of waar groei wordt verwacht,
2. zorgen dat de Utrechtse beroepsbevolking mogelijkheden heeft om zich te blijven ontwikkelen (leven lang ontwikkelen) en
3. zorgen dat iedereen in de beroepsbevolking van Utrecht minimaal het basisniveau van digitale vaardigheden bezit om te kunnen werken en om de baan te behouden.

De thema's van de Sociale Agenda sluiten hierbij aan. Een gebrek aan digitale vaardigheden komt bijvoorbeeld vaak door laag- of vreemdgeletterdheid. Werk vinden is van groot belang om armoede te bestrijden. Alle drie ambities helpen een inwoner om naar vermogen mee te doen in de samenleving.

WONEN

Het programma Versnelling Woningbouw zet in op de bouw van 10.000 woningen per jaar in de provincie, met daarbij het streven om tenminste 50% van de nieuwe woningen in het betaalbare (sociale of middeldure) segment te realiseren. Ook in het kader van het regionaal programmeren wonen is het de ambitie dat 50% van de toe te voegen woningen op regionaal niveau, wordt gerealiseerd in het sociale of middeldure segment.

Door het woningtekort hebben steeds meer woningzoekenden problemen met het vinden van een betaalbare en passende huur- of koopwoning. Volgens de Primos-Prognose 2021 zal het landelijke woningtekort tot en met 2024 alleen maar toenemen tot een tekort van circa 315.000 woningen, en pas vanaf 2026 geleidelijk dalen als gevolg van de toegenomen woningbouwproductie. Dit tekort vormt het grootste probleem voor huishoudens met een lastige positie op de woningmarkt. Vaak is sprake van een combinatie van de onderstaande factoren.

Het huishouden...

- heeft onvoldoende inschrijftijd om kans te maken op een sociale huurwoning;
- voldoet niet aan de voorwaarden voor sociale huur (bijvoorbeeld door een inkomen boven de norm);
- kan geen betaalbare vrije sector huurwoning vinden;
- voldoet niet aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een hypotheek;
- kan geen betaalbare koopwoning vinden vanwege te weinig aanbod.

Groepen woningzoekenden die relatief vaak in deze positie terecht komen, zijn bijvoorbeeld studenten, arbeidsmigranten, statushouders, jongeren die uitstromen uit jeugdzorg en maatschappelijke opvang en mensen die vanwege privé-omstandigheden met spoed op zoek zijn naar een woning. Ook starters hebben steeds meer moeite om een eigen woning te vinden.

Waar deze woningzoekenden baat bij hebben zijn woningen die betaalbaar zijn en snel worden gerealiseerd. Vanuit het programma Versnelling Woningbouw worden daarom projecten ondersteund waarvan minimaal de helft van de woningen in het betaalbare segment valt, zoals sociale huur, middenhuur of betaalbare koop. Ook wordt naar tijdelijke oplossingen gekeken ter overbrugging, zoals het plaatsen van flexwoningen op locaties die tijdelijk beschikbaar zijn, en het benutten van leegstaande gebouwen.

CULTUUR EN ERFGOED

In 2020 is gewerkt aan het cultuur en erfgoedprogramma 'Voor jong & altijd' 2020–2023. In het beleidsprogramma wordt aandacht besteed aan diversiteit en inclusie. Een belangrijk deel van het provinciaal cultuur- en erfgoedprogramma wordt uitgevoerd door partnerorganisaties zoals Kunst Centraal, Bibliotheek ServiceCentrum, Utrechts Landschap. Hiervoor ontvangen de partnerorganisaties een vierjarige subsidie. Onderdeel van de subsidie is dat de partnerorganisaties de code Diversiteit en Inclusie ondertekenen waarmee zij verantwoording afleggen via de subsidie hoe zij diversiteit en inclusie realiseren in de dagelijkse uitvoering.

Daarnaast wordt in 2022 inclusieve cultuurparticipatie opgepakt om inwoners mee te laten doen die nu drempels ervaren. En met onze bibliotheken en betrokken instanties willen we de aanpak van laaggeletterdheid verder invulling geven.

VITALE WIJKEN 5

De provincie heeft in 2020 met de rijksoverheid en de gemeenten Utrecht, Nieuwegein en Zeist een Regio Deal voor de wijken Overvecht, Batau en Vollenhove gesloten. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met de gemeente Amersfoort in de Samenwerkingsovereenkomst voor de wijk Soesterkwartier. Met de Vitale Wijken aanpak wordt gewerkt aan het verbeteren van de leefbaarheid in de vier wijken en het toekomstperspectief van bewoners. In de overeenkomsten is afgesproken dat partijen gelijkwaardig aan elkaar zijn en het zwaartepunt van de aanpak in de wijken bij de gemeenten ligt. Dit betekent dat de bewoners zelf, samen met wijkprofessionals, lokale partijen en de gemeente, in co-creatie inhoud en sturing geven aan de activiteiten en projecten die worden uitgevoerd. De Sociale bril is dus zowel qua inhoud als proces duidelijk op de opgave gezet.

Zo is er ook aandacht voor de effecten van de coronapandemie op de bewoners. Er wordt in Utrecht onder andere een toename van problematiek geconstateerd op het gebied van inkomen en werk, eenzaamheid, onderwijsachterstand, overlast door jongeren, vervuiling op straat en een grotere zorgvraag met name multiproblematiek en specifieke mentale problemen. In Zeist blijken vergelijkbare effecten op te treden.

Voor de provincie is het van groot belang dat er een stevig kennis- en monitoringsprogramma wordt neergezet zodat kan worden geleerd welke activiteiten en interventies resultaat opleveren en er in de aanpak tijdig kan worden bijgestuurd. In verschillende sessies met gemeenten en provincie is de scope van de monitoring bepaald en zijn er indicatoren voor de gezamenlijke basisset aan uitkomstindicatoren geselecteerd. Bij de keuze van geschikte indicatoren wordt ook rekening gehouden met de al beschikbare Brede Welvaartsindicatoren die zowel door het CBS als door de provincie worden gebruikt.

5 Zie Statenbrief Voortgang Vitale Wijken aanpak dd 21-9-2021.

SROI BIJ INKOOP EN AANBESTEDINGEN 6

Bij inkoop en aanbestedingen wordt aandacht gevraagd voor de toepassing en invulling van SROI: Social Return On Investment. Het gaat dan om het opnemen van specifieke voorwaarden in een aanbesteding om te stimuleren dat bedrijven extra banen, leerwerkplekken en stageplekken creëren voor mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt.

Dit wordt afhankelijk van de aanbesteding wisselend ingevuld. Een voorbeeld van invulling is de aanwezigheid van koekjes vanuit een sociale bakkerij die gratis bij het koffieapparaat te vinden zijn. Een ander voorbeeld is de inzet van verkeersregelaars met een afstand tot de arbeidsmarkt door een aannemer bij diens werkzaamheden voor de provincie. Bij iedere aanbesteding is het een afweging en een zoektocht om te bepalen hoe SROI ingevuld kan worden binnen de opdracht en de eisen bij aanbestedingen. De provincie werkt samen met andere overheden, of onderdelen daarvan (zoals bijvoorbeeld met het Werkgevers Servicepunt Utrecht Midden), en sociale ondernemers binnen de regio om mensen uit de eigen regio aan het werk te krijgen.

6 N.a.v. vragen Kadernota 2022.

PARTICIPATIEWET

In 2013 is een Sociaal Akkoord gesloten tussen het kabinet, vakbonden, overheid en bedrijfsleven. In het akkoord zijn afspraken gemaakt om 125.000 extra garantiebanen te realiseren. Dit is daarna vastgelegd in de Wet Banenafspraken en quotum arbeid beperkten (WQ) die in 2015 is ingegaan. Het IPO speelt een coördinerende en ondersteunende rol bij het invullen van deze verplichting vanuit de provincies. Ook monitort het IPO in welke mate provincies aan de afspraken voldoen.

De Provincie Utrecht heeft vanaf het begin voor het invullen van de afspraken nadrukkelijk gekozen voor een beleid waarbij participatiekandidaten duurzaam in de organisatie kunnen landen.

In de interprovinciale monitor van 2020 is terug te zien dat de Provincie Utrecht in 2020 22,77 fte aan participatiebanen heeft gerealiseerd en dat zij daarmee als een van de weinige provincies ruim boven haar taakstelling (18,95 fte) zat. Voor 2021 is het, mede door het vertrek van een aantal collega's in een participatiebaan, lastiger gebleken om aan de taakstelling te voldoen. Ook omdat het aantal formatieplaatsen in de provinciale organisatie, en daarmee de taakstelling die een percentage van de formatie betreft, is uitgebreid en omdat het te bereiken percentage tot 2023 jaarlijks stijgt. Ook blijkt begeleiding en werving in coronatijd lastiger. Toch blijven we ons inzetten om onze bijdrage te leveren om mensen met een arbeidsbeperking ook in onze organisatie een duurzame plek te geven.

BIJLAGE 2 Sturen en monitoren

De beleidsdoelen van de provinciale programma's en opgaven geven aanknopingspunten hoe we als provincie meer mensgericht, gebruikersgericht en inclusief kunnen werken. Bij een opgave of project wordt gekozen welke van de twee richtinggevendende doelen van de Sociale Agenda centraal staat. Vervolgens wordt dit doel concreet gemaakt voor de specifieke opgave of het specifieke project.

De afweging welke verbeteringen bij die opgave of dat project wenselijk en haalbaar zijn, moet altijd met betrokken partijen worden gemaakt. Het principe 'niet voor de mensen denken, maar hen betrekken' geldt in het bijzonder voor mensen die drempels ervaren. We bedenken dus niet als provincie wat goed is voor onze inwoners, maar we onderzoeken dat bij de start van nieuwe programma's en opgaven, en bij wijzigingen van bestaande programma's en opgaven.

Wanneer we vast hebben gesteld wat we als betrokken partijen willen en kunnen verbeteren, maken we de vertaling naar indicatoren. Het benoemen van indicatoren is een belangrijke stap voor het volgbaar maken van inspanningen en – waar mogelijk - resultaten.

Dat kunnen kwalitatieve of kwantitatieve indicatoren zijn. Het kunnen inspannings- of resultaatsindicatoren (output, outcome) zijn. Wat er mogelijk is in termen van monitoring en het bepalen van causaal verband tussen inspanning en resultaat, bepaalt hoe de indicatoren van een programma of opgave er uiteindelijk uit komen te zien.

De omvang van de monitoring (diepgang, tijd, kosten) moet altijd in verhouding worden gezien tot de omvang van de opgave of het project. Gaat het om een groot programma waar veel partijen aan werken, zoals Vitale Wijken, dan kan de monitoring van inspanning en resultaat 'groots' worden aangepakt. Gaat het om een kleiner project, zoals een conferentie organiseren over Laaggeletterdheid, dan kan de monitoring van inspanning en resultaat beperkter zijn.

Om een indruk te geven welke beleidsdoelen een aangrijpingspunt kunnen zijn om samen met partijen verbeterpunten, indicatoren en monitoring te bepalen, zijn hieronder enkele voorbeelden opgenomen.

Programma /Opgave	Doelstellingen provincie die raakvlak hebben met de Sociale Agenda
<i>Richtinggevend doel Sociale Agenda</i>	<i>1. Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrije tijdbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft</i>
Mobiliteit – Openbaar Vervoer	Meer OV-reizigers zijn tevreden: <ul style="list-style-type: none">• Verbeteren fysieke en mentale toegankelijkheid van het OV. Het OV is efficiënter ingericht: <ul style="list-style-type: none">• Realiseren van passend aanbod;• Vervoersaanbod voor gehele provincie in oenschouw.

Gezond en Veilig	<ul style="list-style-type: none"> • Wij dragen bij aan een inrichting van de leefomgeving, die inwoners meer uitnodigt en het meer mogelijk maakt om gezond te leven. • Met publieke en private partijen zetten we in op gezondere en gelukkige inwoners van de provincie, door toepassing van technologische en sociale gezondheidsinnovaties in de praktijk.
Wonen	<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste 50% betaalbare (sociale of middeldure) nieuwbouw
Agenda Vitaal Platteland	<ul style="list-style-type: none"> • Versterking leefbaarheid en sociale cohesie • Meer lokale initiatieven ondersteunen
Vitale wijkenaanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Versterking woon- en leefklimaat • Vergroten toekomstperspectief inwoners
Cultuur	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten aandacht voor aanpak laaggeletterdheid • Vergroten deelname cultuurparticipatie van jongeren en ouderen, ongeacht het inkomen
Natuur en recreatie	<ul style="list-style-type: none"> • Toegankelijker maken van een locatie of activiteit voor mensen met een beperking • Meer begrijpelijke taal gebruiken en toegankelijke informatie bieden • Er aan bijdragen dat mensen zich bij een locatie of activiteit niet uitgesloten voelen om persoonskenmerken zoals gender of herkomst
Utrecht Talent Alliantie	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren mogelijkheden voor mensen die een overstap maken naar beroepen waar tekorten zijn /dreigen • Meer initiatieven erop gericht dat Utrechters zich kunnen blijven ontwikkelen (leven lang leren)
<i>Richtinggevend doel Sociale Agenda</i>	2. <i>Een meer diverse en inclusieve organisatie worden</i>
Interne organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale Return on Investment verder invulling geven • Creëren van een nog veiliger en prettiger werkomgeving en klimaat • Meer participatiekandidaten (Wet Banenafpraak) die bij de provincie komen werken kunnen duurzaam in de organisatie landen

Het beleidskader Sociale Agenda werkt dus in een gelaagdheid: het kader biedt richting (twee doelen, Sociale bril) en op opgave- en projectniveau worden passende inspannings- en resultaatindicatoren opgesteld. Zo wordt duidelijk wat er verbetert dankzij de Sociale Agenda.